

УДК 614.9:[614.3+616-001.1](1-21)

Сухонос В.П., д. вет. н., професор**Кисельов І.Г.**, здобувач©*Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

МОНІТОРИНГ ТРАВМАТИЗМУ ДРІБНИХ ДОМАШНІХ ТВАРИН В УМОВАХ МІСТА

Проведений аналіз травматичних ушкоджень і результатів лікування дрібних домашніх тварин, що надходили протягом 4 років на амбулаторний прийом у клініки ветеринарного комплексу «БІОН» м. Севастополя. З'ясовано відсоткове співвідношення травмованих тварин до загальної кількості тварин, які звернулися за лікарською допомогою, їх вид, стать, вік, вагу, основні причини травматизму. Визначені найбільш часті випадки травматизму з порушенням опорно-рухового апарату, зокрема з переломами довгих трубчастих кісток кінцівок.

Ключові слова: *собаки, коти, моніторинг, етіологія та патогенез травм, переломи довгих трубчастих кісток кінцівок.*

Вступ. Хвороби опорно-рухового апарату дрібних домашніх тварин поширені, призводять до значних матеріальних та моральних збитків власників, мають складний патогенез, спричиняються багатьма факторами, зокрема травмами. Ріст травматизму домашніх та безпритульних тварин в умовах міста пов'язаний з наявністю сталої кормової бази, інтенсивним розвитком урбаністичних процесів, зокрема появою автомобільного транспорту, чисельність якого весь час зростає [1-3]. Травматизму сприяє також недостатня адаптованість тварин до умов вулиць.

Травматичні пошкодження собак та кішок в умовах великого міста значно поширені і складають біля 50% всіх випадків хірургічних захворювань [4,5]. Зокрема пошкодження кістяка виникають, як правило, внаслідок дій механічних факторів у разі наїздів автотранспорту, підчас бійок, падінь з висоти, тощо.

Травми кісток у дрібних тварин, згідно даних державного лікувально-діагностичного центру травматології тварин м. Москви, складають більше 20% від загальної кількості незаразної патології. Згідно даних амбулаторного прийому собак в клініках ветеринарної медицини, механічні травми в 59% випадків спричиняють переломи кісток. Зокрема переломи кісток кінцівок мають місце у 19,8% собак від загальної кількості всієї кістково-суглобової патології [6]. Переломи кісток нерідко супроводжуються пошкодженням різних органів, що ускладнює перебіг відновних процесів в організмі.

Враховуючи вищезгадане, актуальним є проведення аналізу травматизму і його наслідків у дрібних домашніх тварин та птиці в умовах міста. Це дає

можливість визначити спільні риси етіології та патогенезу ушкоджень, розробити раціональні методи надання допомоги.

Мета. Визначити групи ризику серед дрібних домашніх тварин, у яких найбільш часто виникають травми в умовах міста, фактори, що призводять до травматизму та переломів довгих трубчастих кісток і впливають на подальший перебіг ранового процесу, розвиток ускладнень, зокрема загибель тварин.

Матеріал та методи досліджень. Матеріалом досліджень слугували домашні та безпритульні собаки й кішки з різними за локалізацією, складністю та характером перебігу переломами довгих трубчастих кісток кінцівок, які виникли під дією різних травмуючих факторів. За постановки діагнозу та лікування були використані клінічні методи досліджень, а при аналізі отриманих даних - метод непараметричної статистики.

Результати досліджень. На амбулаторний прийом у клініки ветеринарного комплексу «БІОН» м. Севастополя в період з лютого 2009 року по листопад 2012 року надійшло 2543 тварини (собаки, кішки, інші види тварин та птиці), у том у числі 971 з них була з хірургічною патологією, що склало 38,2 % випадків.

Серед прийнятих тварин 512, тобто 20,1% від їх загальної кількості, були з травмами різної тяжкості (від дрібних порізів шкіри до черепно-мозкових та інших травм, які призводили до загибелі тварин). Серед цих тварин зраховувалося 294 (57,4 %) собаки, 201 (39,3 %) кішка та 17 (3,3 %) тварин інших видів (лиси, поні, косуля, черепахи тощо) та птиці. Всі тварини мали різну масу тіла, вік та породну приналежність.

За нашими спостереженнями, у до- та післяопераційний періоди після травм, які супроводжувалися різними переломами кісток, залишилися живими: собак - 144 (48,9 % випадків), кішок - 132 (67 % випадків).

Травми, отримані транспортом, що рухався з великою швидкістю, або такі, що супроводжувалися значним пошкодженням тіла тварин, особливо голови, зазвичай були несумісними з життям і швидко призводили до загибелі тварин протягом кількох годин. Такі випадки мали місце у 32 собак та 17 кішок і у наступному аналізі нами не враховувалися.

Собаки середніх та великих порід найчастіше отримували переломи кісток, потрапляючи під автомобілі, які рухалися з невеликою швидкістю. Усього переломи кісток осьового та периферійного кістяка отримало 97 таких собак, що склало 67,4 %; з них 78 собак, тобто 80,4 %, мали переломи довгих трубчастих кісток кінцівок.

У собак дрібних порід переважали переломи внаслідок необережного з ними поводження (падіння з рук, защемлення дверцями, випадкові травми, нанесені власниками). Усього у таких собак було зареєстровано 19 випадків переломів кісок, або 13,2% від загальної кількості переломів. З них переломи довгих трубчастих кісток кінцівок мали місце у 14 випадках (9,7%): у 9 собак (6,3 % випадків) після укусів, у 5 собак (3,5 % випадків) – підчас бігу чи ігор.

У кішок найбільш частими причинами виникнення переломів осьового та периферійного кістяка були падіння з висоти (лоджій, балконів). Таких

випадків було 71, тобто 53,7 % від усіх випадків переломів кісток у кішок. При цьому переломи довгих трубчастих кісток кінцівок спостерігали у 57 кішок, що склало 80,3 % випадків.

Переломи кісток внаслідок укусів виникали в 21 випадку (15,9%), кульових поранень з пневматичної зброї, які супроводжувалися переломам кісток – у 23 випадках (18,6 %). Переломи кісток нез'ясованої етіології були виявлені у 17 собак (11,8 %) та 17 кішок (13,8 %).

При наданні допомоги травмованим тваринам ми враховували багато факторів, які впливали на тяжкість ушкоджень та остаточний результат лікування. Характер та ступінь ускладнень у значній мірі залежав не тільки від сили травми, але й від загального фізіологічного стану організму. Насамперед це стосується віку та ваги тварин. Таких тварин ми вважали належними до групи ризику, їм проводили більш ретельне клінічне обстеження. Особливу увагу звертали на кровотечі, розриви внутрішніх органів.

За нашими спостереженнями, травмування старих та з надмірною вагою собак в 11 випадках супроводжувалося тяжким перебігом ранової хвороби, у 3 випадках - розривом печінки та в 1 випадку – сечового міхура. Нерідко це спричиняло загибель тварин. У разі розриву селезінки у 3 випадках ми отримували задовільні результати, коли завдяки проведенню спленектомії собаки вижили. Аналогічні спостереження були й за травмування кішок з надмірною вагою. Після падінь з висоти або наїзду автомобіля у них окрім переломів кісток у 5 випадках спостерігали розриви сечового пухиря (у 3 випадках з летальним кінцем), у 4 випадках – діафрагмальні грижі (3 з летальним кінцем), у 2 випадках - пролапс черевної стінки, у 4 випадках розриви нирок та печінки з летальним кінцем.

Породні особливості собак потребують уваги з точки зору оцінки їх поведінки у післяопераційний період. У тварин зі спокійним нором в останньому спостерігається менше ускладнень.

Висновки.

1. У 971 з 2543 тварин (собаки, кішки, інші види тварин та птиці), які надійшли на амбулаторний прийом у клініки ветеринарного комплексу «БІОН» м. Севастополя в період з лютого 2009 року по листопад 2012 року, було діагностовано хірургічні хвороби, що склало 38,18 % випадків.

2. Серед прийнятих тварин 512, тобто 20,1% від їх загальної кількості, були з травмами різної тяжкості. Серед цих тварин нараховувалося 294 (57,4 %) собаки, 201 (39,3 %) кішка та 17 (3,3 %) тварин інших видів (лиси, поні, косуля, черепахи тощо) та птиці.

3. Характер, тяжкість уражень та ступінь ускладнень у значній мірі залежить не тільки від сили травми, але й від загального фізіологічного стану організму. Насамперед це стосується віку та ваги тварин. У старих тварин та тих, що мають надмірну вагу, травмування часто супроводжується ускладненнями ранового процесу, кровотечами та розривами органів.

Література

1. Липатова Т. Автомобильные травмы. – М.: Друг. – 1998. – С.12–29.
2. Авраменко Т.О. Особливості травматизму собак в умовах великого міста/ Т.О.Авраменко, Л.Г.,Стецюра, В.Б.Борисевич // Науковий вісник НАУ. – К. – 2001. – Вип.38. – С. 63–67.
3. Петренко О.Ф. До питання характеру та класифікації переломів кісток у собак та кішок у місті Києві / О.Ф. Петренко, В.П.Сухонос, А.В.Корж //Вісник БДАУ. – 36. наук. праць. – Вип.13. – Ч.1. – Біла Церква. – 2000. – С.70–75.
4. Мищеряков Ф.А. Современные проблемы хирургической патологии домашних животных/ Ф.А.Мищеряков // Вестник ветеринарии. – 1996. –№1. – С.17–21.
5. Петренко О.Ф. Проблеми ветеринарного обслуговування дрібних домашніх тварин/ О.Ф.Петренко // Ветеринарна медицина України – 1999. – №12. –С.5–6.
6. Петраков К.А. Переломы тазовых костей у собак и кошек/ К.А. Петраков, С.М.Панинский // Ветеринария. –1995. –№12. – С.50–53.

Summary

Sukhonos V.P. Kiselev I.G.

MONITORING INJURY OF SMALL HOME ANIMALS IN TOWN

The analysis received by the veterinary complex "BION" Sevastopol injured animals and the results of their treatment during the period from February 2009 to November 2012. As a result, determined the percentage of injured animals to the total amount applied for medical help, their species, sex, age, weight, location and nature of the injuries, the main sources of injury. Set the most frequent cases of injuries in violation of the integrity of the musculoskeletal system and, in particular, fractures of the long bones of the skeleton, the timing of preoperative injured animals, depending on the severity of wound healing, severity of illness complicating factors for wound, complications in the postoperative period.

Key words: *etiopathogenesis injuries, fractures of long tubular bones of the extremities, complicating factors.*

Рецензент – д.вет.н., професор Хомин Н.М.